

Nr 15.

Af herr **Bengtsson** i Bjärnalt, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående bättre förmånsrätt för kommunala utskylder.

Uti en vid 1910 års riksdag väckt motion (nr 91) hemställde jag, »att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga *dels* förslag till sådan ändring af 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken, att förmånsrätt i fastighet enligt nämnda lagrum måtte näst efter kronoutskylder åtnjutas för på fastigheten belöpande stads- och kommunalutskylder, af kyrkostämma eller kyrkofullmäktige beslutade afgifter till kyrka och skola samt vägs katt, härads- och landstingsmedel, dock endast för sista och löpande året, *dels* det förslag till ändring af 17 kap. 12 paragrafen till handelsbalken, hvartill sistnämnda förslag kunde för- anleda».

Vid samma riksdag förelågo tvenne andra motioner, åsyftande förändring af gällande bestämmelser angående förmånsrätt för kommunalutskylder, nämligen motionen nr 49, afgifven af herrar Ström i Öfver-Torneå och Riström, och nr 84 af herr Olsson i Blädinge.

I den förra motionen föreslogs, »att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida förmånsrätt framför inteckningar kunde utsträckas att gälla på fastighet belöpande landstingss katt, bidrag till skjutsentreprenader, vägs katt, sådana utskylder, som af stadsfullmäktige, kommunal- och kyrkofullmäktige äfvensom å allmän rådstuga, kommunal- och kyrkostämma beslötes, samt vidare afgifter utgående inom härad eller tingslag för dess gemensamma behof».

I den senare åter hemställdes, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga

förslag till sådana bestämmelser, att kommun tillförsäkrades förmånsrätt i gäldenärs bo för i vederbörlig ordning uttaxerade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder vore debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma måtte, i den mån de icke af arrendatorer eller ägaren guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt».

I det med anledning af motionerna afgifna betänkande, nr 16, föreslog lagutskottet, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls i Första kammaren. I Andra kammaren däremot bifölls den af herr Olsson i Blådinge väckta motionen. Frågan hade alltså fallit för den riksdagen.

Da jag emellertid är fullt öfvertygad om behofvet af bättre förmånsrätt för kommunala utskylder och särskildt kommunala utskylder påförda för fastighet, kan jag icke uuderlåta att äfven vid innevarande års riksdag upptaga frågan.

De skäl, som 1910 års lagutskott anförde för motionernas afslående, voro *dels* »att den nu väckta frågan, i hvad den afsåge förmånsrätt i fastighet för kommunalutskylder, ej låte sig tillfredsställande regleras utan mer omfattande ändring, än då ifrågasatts, af vissa till kommunallagstiftningen hörande stadganden — ändringar, hvilka fordrade desto noggrannare öfvervägande, som med skattskyldigheten i ifrågavarande afseende den kommunala rösträtten intimt sammanhänge, *dels* att principiella skäl talade mot en sådan förmånsrättsordning som den af motionärerna påyrkade. Ett af dessa principiella skäl var, såvidt jag kan finna, att «införandet af nya s. k. legala eller tysta, med panträttslig verkan förenade förmånsrätter i allmänhet icke kan anses öfverensstämmande med de regler, som böra gälla för en god kreditlagstiftning.» Detta skäl är ungefär desamma, som under den tid af nära 22 år, då frågan om införande af en allmän förmånsrätt för kommunalutskylder förevar, ständigt anfördes mot införande af en sådan förmånsrätt. Det hette då, att »den grundsatsen vore antagen, att de s. k. tysta förmånsrätterna borde i lagstiftning undvikas såsom skadligt inverkan på realkrediten». Skälet vederlades upphörligt, men anfördes likväl åter och åter. Det var att förlikna vid Tors bockar, som slaktades på kvällen, men påföljande morgon åter voro lefvande. Slutligen måste dock motståndarne till den föreslagna förmånsrätten gifva sig. Man kunde nu hafva väntat, att detta skäl skulle få vara begräfvat med dem. Så blef dock icke fallet. Då efter cirka 20 års förlopp, vid 1908 års riksdag, väcktes en motion om bättre förmånsrätt för kommunala utskylder för fastighet, gräfdes åter det gamla skälet upp. Och sedan man vidtagit en af förhållandena påkallad omkostymering, fann man det

åter användbart. Det möttes emellertid redan vid sin återuppståndelse af vederläggning från förkämpar för en mera praktisk synpunkt, och det borde, efter en ytterligare vederläggning vid 1910 års riksdag, vara moget för en ny hvila.

Att i detta speciella fall någon vikt icke heller bör tillmätas den generella satsen, att »fastighetskrediten är en för ömtalig sak för att medgifva inteckningshafvarnes tillbakasättande i förhållande till tysta pant-rättsägare i andra än strängt begränsade undantagsfall», torde äfven förut hafva ådagalagts.

Det enda vägande skälet mot medgifvande af förmånsrätt i fastighet för kommunala utskylder för densamma är nog det förefintliga sambandet mellan kommunal skattskyldighet och kommunal rösträtt. Äfven detta skäl är berördt vid behandlingen af frågan om en allmän förmånsrätt för kommunalutskylder. Då 1878 års Riksdag för sin del antagit ett förslag till sådan förändring af 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken, att detta lagrum skulle erhålla följande lydelse: »Företrädesrätt till lös egendom tillkommer därnäst Kronan för gäldenärs utskylder för sista och löpande året, hvilka ej för fast egendom utgå, samt därefter landsting och kommuner för de till dem utgående utskylder för samma tid», förkastades detta förslag af Kungl. Maj:t, bland annat af det skälet, att »syftmålet med förslaget antagande endast ofullständigt skulle vinnas, när för kommunalutskylder för fast egendom icke kunnat stadgas förmånsrätt i samma egendom såsom för Kronans ränta». Efter en dylik kategorisk förklaring kan det synas förmätet af en lekman att komma med förslag om just en dylik förmånsrätt. Men då jag otaliga gånger sett exempel på att teoretiska betänkligheter få vika för den praktiska nyttan, har jag ansett mig kunna föreslå åtminstone en skrifvelse om en närmare utredning af denna fråga. Att ett sådant stadgande om förmånsrätt i fastighet för kommunalutskylder för samma egendom är *praktiskt* möjligt torde icke kunna förnekas. Kungl. Maj:ts ofvannämnda yttrande om omöjligheten däraf synes mig böra tolkas såsom åsyftande den *logiska* omöjligheten, det motbjudande för tanken i att låta en jordägare — om ock först i andra hand — med sin fastighet svara för fastighetens kommunalutskylder, hvilkas betalande åligger en arrendator. Vid behandlingen i Andra kammaren af de år 1910 väckta motionerna framfördes ungefär samma synpunkt af lagutskottets ärade vice ordförande, herr landshöfdingen Widén. »Det vore», sade han, »otänkbart att lägga förmånsrätten på egendom, som icke tillhörde den, som skulle betala skatten». (Med sistnämnda uttryck torde talaren väl hafva afsett den, som blifvit påförd skatten.) Häremot kan invändas, att

detta förhållande sedan wäldriga tider ägt rum beträffande kronoutskylder vid förändringar i äganderätten till en fastighet. Att en fastighet byter om ägare, sedan taxeringen för ett år afslutats, är ett synnerligen ofta inträffande fall — i synnerhet å platser där spekulation i fastigheter förekommer. Och det inträffar ännu oftare, sedan i lag blifvit bestämdt, att bevilning för fast egendom erlägges af den, som för *nästföregående* året författningsenligt mantalsskrifvits eller bort mantalsskrifvas såsom ägare af fastigheten. Således skall t. ex. år 1911 bevilning för en fastighet påföras den, som för år 1910 är mantalsskrifven för densamma. Bevilningen för 1911 skall erläggas först i slutet af samma år. Det är således en tidrymd af nära 2 år, som ligger emellan den tidpunkt, som är bestämmande i fråga om hvem som skall påföras bevilningen, och den tid, då bevilningen skall erläggas. Under denna tidrymd kan naturligtvis en fastighet flere gånger växla ägare. Det är således så långt ifrån, att det är »otänkbart» att lägga förmånsrätten på en egendom, som icke tillhör den, som skall betala skatten, att detta tvärtom är *något, som redan skett* och icke medfört några vådor i praktiken.

»Och», fortsatte samme talare, »ändå orimligare vore att göra en persons kommunala rösträtt beroende af, huruvida en annan betalar skatten för honom eller icke, t. ex. när den skattskyldige vore en arrendator eller föregående ägare». Det synes mig emellertid icke med fog kunna påstås, att om den af mig ifrågasatta förmånsrätten kommit till stånd, en arrendators rösträtt blefve *beroende* af huruvida en annan betalade skatten för honom. Ty arrendatorn skulle, enligt min tanke, fortfarande påföras kommunalutskylder för den arrenderade fastigheten och hans rösträtt vara *beroende* på hans *vilja* och *förmåga* att betala utskylderna. Endast om han saknade tillgångar till utskyldernas gäldande, skulle fastigheten kunna tagas i mät för desamma. Härigenom skulle kommunen kunna få ut sina utskylder. Huruvida arrendatorn därigenom skulle återfå sin genom underlåtenheten att betala utskylderna förlorade rösträtt komme naturligtvis att bero på, om arrendatorn blefve försatt i konkurs för annan gäld eller icke. Att jordägaren på detta sätt finge i förhållande till kommunen i andra hand svara för de å fastigheten belöpande kommunala utskylderna torde icke kunna anses såsom någon orättvisa, då ju en stor del af dessa utskylder äro till nytta för honom. I de flesta fall skulle nog också en jordägare kunna genom sin förmånsrätt enligt 17 kap. 6 paragrafen Handelsbalken göra sig betäckt för det erlagda utskyldsbeloppet. Jag vågar således påstå, att endast *teoretiska* betänkligheter möta mot den af mig föreslagna reformen.

Vidare anmärker lagutskottets vice ordförande, att den af motionärerna anvisade vägen icke skulle hjälpa för *alla* fall. »Den skulle icke hjälpa för sådana fall, där egendom, som tillhörde kronan, innehades såsom boställe eller på arrende eller på annat sätt.» Ja, detta är visserligen sant. Men i *det stora flertalet fall* skulle den dock hjälpa. »Ej heller gällde den för sådana fall, där skatten utginge för inkomst.» Detta är också fullt riktigt, men något sådant har icke heller varit afsedt. Jag har med min motion velat vinna bättre förmånsrätt för kommunala utskylder för fastighet. Och anledningen till denna begränsning har varit, att jag ansett det vara af vikt för en kommun att hafva en grupp af utskylder, som med visshet komme att inflyta. Detta senare har nog ursprungligen varit fallet med kommunala utskylder för fastighet. En annan anledning till den gjorda begränsningen var, att sistnämnda utskylder torde kunna betraktas såsom ett slags objektskatt. Det är själfva *objektet, fastigheten*, som man vill träffa med dessa utskylder, och icke den mer eller mindre tillfälliga ägaren eller brukaren däraf. Det är då helt naturligt, att kommunen bör åtnjuta med panträttslig verkan förenad förmånsrätt i detta *objekt, fastigheten*. Slutligen erbjöd sig ju ock härvidlag en analogi med kronoutskylder för fastighet.

Kan det af mig åsyftade målet emellertid vinnas på annan väg, som är bättre än den af mig föreslagna, har jag visst ingenting däremot. Beträffande den af herr landshöfding Widén anvisade vägen vill jag emellertid anmärka, att icke heller den hjälper för *alla* fall. Den är ingalunda osviklig beträffande en arrendator. Om t. ex. denne uppgjort lösöreköp om sitt inventarium, är ingenting vunnet med en uppflyttning af förmånsrätten. Denna utväg hjälper icke heller, då ett ombyte ägt rum i äganderätten till en fastighet. Och just i sådana fall torde ett hjälpmedel vara af behovet påkalladt. Det af mig åsyftade målet vinnes således icke på den vägen. Klart är emellertid, att en sådan ändring som den af ifrågavarande talare föreslagna skulle vara af stor nytta, och därför borde äfven den utvägen komma under ompröfning vid en eventuell utredning.

Att ett verkligt behof af bättre förmånsrätt för kommunalutskylder för fastighet förefinnes i landets olika delar, därom vittnar förekomsten vid 1910 års riksdag af motioner af representanter från tre från hvarandra så aflägsset liggande delar af landet som Kronobergs län, Hallands län och Norrbottens län, och det bestyrkes ännu mera däraf, att i förevarande motion instämman representanter för andra delar af landet. Att detta behof finnes icke endast i landskommuner framgår däraf, att bland de instämmande finnas flere stadsrepresentanter.

Att en utredning af bästa sättet att tillgodose detta behof bör ske, därom borde alla kunna vara ense. Riksdagens Andra kammare har redan genom sitt år 1910 fattade beslut visat, att den vill vara med om en sådan utredning. Mot en dylik borde icke heller från Första kammarens sida vara något att invända.

Tidpunkten för igångsättande af en sådan utredning torde just nu vara inne. En genomgripande omläggning af den direkta statsskatten har just skett, hvarvid man utgått från principen, att inkomst af jordbruk skall beskattas efter samma grunder som annan inkomst. Bevillning för fast egendom skall visserligen — om ock i reducerad form — i afbidan på omläggningen af den kommunala skattskyldigheten bibehållas tills vidare. I samband med lösandet af sistnämnda fråga skall naturligtvis spörsmålet om ett annat ordnande af den kommunala rösträtten besvaras. Ingen tidpunkt kan vara lämpligare för en tidsenlig reformering af gällande stadganden om förmånsrätt för kommunala utskylder eller eventuellt utskylder öfver hufvud taget. Om — såsom väl är att antaga — sambandet mellan skattskyldigheten till staten och den kommunala skattskyldigheten med däraf beroende kommunal rösträtt äfven formellt upplöses, torde frågan om en arrendators rösträtt i kommunen icke komma att stå hindrande i vägen för medgifvande af förmånsrätt i en fastighet för å den samma belöpande kommunala utskylder. Och en med panträttslig verkan förenad förmånsrätt i fastighet torde bli ännu mera af behofvet påkallad, om omläggningen af den kommunala skattskyldigheten kommer att gå i den riktningen, att rena objektskatter införas.

Af yttersta vikt är emellertid, att frågan om den kommunala skattskyldigheten och spörsmålet om förmånsrätt för de kommunala utskylderna lösas på en gång. Tillämpandet af denna princip hade varit att rekommendera vid utarbetandet af den förra året antagna förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Ty sannolikt är, att med gällande stadgande om förmånsrätt för kronoutskylder i en mängd fall icke skall kunna uttagas skatt för inkomst af fastighet, enär 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken väl icke är tillämplig annat än i fråga om den hädanefter till beloppet obetydliga bevillningen för fast egendom.

På grund af hvad jag ofvan anfört får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t *ej mindre* låta utreda, på hvad sätt kommuners intresse af, att kommunala utskylder — och särskildt sådana,

som utgå för fast egendom — verkligen till kommunerna inflyta, må kunna bättre tillgodoses, än hvad förhållandet är med gällande stadganden om förmånsrätt, *än äfven* för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 18 januari 1911.

J. Bengtsson.

I motionens syfte instämma:

<i>Oscar N. Olsson</i> i Broberg.	<i>Gust. Månsson.</i>	<i>Erik Andersson.</i>
<i>A. Henrikson.</i>	<i>A. Magnusson.</i>	<i>O. H. Svensson.</i>
<i>A. C. Gunnarsson.</i>	<i>F. E. Ahlfröngren.</i>	<i>Aug. Ifvarsson.</i>
<i>John Erlansson.</i>	<i>Alfr. Lundgren.</i>	<i>Anders Olsson.</i>
	<i>Knut Tengdahl.</i>	
